

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

Delegatura w Lublinie
20-012 Lublin, ul. Ochotnicza 10
Tel. (0-81) 532-35-31, 532-54-48, Fax (0-81) 532-08-26
E-mail: lublin@uokik.gov.pl

Lublin, dnia .10. 2008r.

RLU – 61 – 44/08/JS

DECYZJA Nr RLU - 42 /2008

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939),

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Polskiemu Związkowi Motorowemu Okręgowy Zespół Działalności Gospodarczej Spółka z o.o. w Lublinie ul. B. Prusa 8 zwanego w dalszej części PZMot, prowadzącemu działalność gospodarczą w zakresie szkolenia kierowców:

Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 o ochronie konkurencji i konsumentów **uznaje się za naruszające zbiorowe interesy konsumentów**, niezgodne z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, **praktyki** stosowane przez **PZMot, polegające na** stosowaniu w Regulaminach Kursu dla słuchaczy kursów szkolenia motorowego organizowanych przez Ośrodki podległe Polskiemu Związkowi Motorowemu OZDG Sp. z o.o. w Lublinie następującego postanowienia, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.):

Ustęp V Postanowienie Końcowe pkt 2 „Wniesione przez osoby szkolone opłaty za szkolenie nie podlegają zwrotowi. W wiarygodnych i udokumentowanych sytuacjach życiowych na pisemny wniosek uczestnika kursu dopuszcza się możliwość zwrotu kwoty za niewykorzystane godziny szkolenia po potrąceniu 50 zł kosztów manipulacyjnych. Wnioski i roszczenia rozpatrywane będą w okresie trwania kursu. W sytuacjach nadzwyczajnych i skomplikowanych życiowo dopuszcza się możliwość rozpatrzenia podania uczestnika kursu wniesionych nie później niż 1 miesiąc po zakończonym szkoleniu.”,

i stwierdza się zaniechanie ich stosowania z dniem 1. 08. 2008r.

Uzasadnienie

W związku z ogólnopolskim badaniem wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kandydatów na kierowców, w ramach postępowania wyjaśniającego (RLU-405-3/08/RD/JS) przeprowadzono analizę regulaminu stosowanego przez PZMot przy świadczeniu usług szkolenia na prawo jazdy, w wyniku której ustalono, że regulamin stosowany przez PZMot i wiążący konsumentów, zawiera zapis, co do którego zachodziło podejrzenie, że jest on tożsamy z klauzulami abuzywnymi wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (zwanego dalej także rejestrem). W tych okolicznościach konieczne stało się wszczęcie niniejszego postępowania administracyjnego.

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

PZMot (zwany dalej także przedsiębiorcą) prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000062614. W ramach tej działalności świadczy on na rzecz konsumentów uczestniczących w kursach nauki jazdy usługi edukacyjne. Przy świadczeniu usług tego rodzaju przedsiębiorca stosuje „Regulamin Kursu dla słuchaczy kursów szkolenia motorowego organizowanych przez Ośrodki podległe Polskiemu Związkowi Motorowemu OZDG Sp. z o.o. w Lublinie”.

Analiza treści przedłożonego regulaminu wykazała, że w *Ustępie V Postanowienie Końcowe pkt 2* zawarte jest postanowienie:

„Wniesione przez osoby szkolone opłaty za szkolenie nie podlegają zwrotowi. W wiarygodnych i udokumentowanych sytuacjach życiowych na pisemny wniosek uczestnika kursu dopuszcza się możliwość zwrotu kwoty za niewykorzystane godziny szkolenia po potrąceniu 50 zł kosztów manipulacyjnych. Wnioski i roszczenia rozpatrywane będą w okresie trwania kursu. W sytuacjach nadzwyczajnych i skomplikowanych życiowo dopuszcza się możliwość rozpatrzenia podania uczestnika kursu wniesionych nie później niż 1 miesiąc po zakończonym szkoleniu.”

W toku niniejszego postępowania, pismem z dnia 07. 08. 2008r. przedsiębiorca poinformował, że był to martwy zapis, gdyż w praktyce nie było takiego przypadku ażeby słuchacz kursu szkolenia motorowego nie otrzymał zwrotu opłaty wniesionej za szkolenie.

W załączeniu do pisma z dnia 07. 08. 2008r. przedsiębiorca przesłał zmieniony regulamin oraz Zarządzenie Nr 3/2008 z dnia 01 sierpnia 2008 roku Prezesa Polskiego Związku Motorowego Okręgowego Zespołu Działalności Gospodarczej Sp. z o.o. w Lublinie wprowadzające go w życie, z którego wynika, że datą początkową obowiązywania regulaminu w nowym brzmieniu jest 01. 08. 2008r.

Badanie treści zmodyfikowanego regulaminu wykazało, że *Ustępie V Postanowienie Końcowe pkt 2* został wykreślony z treści Regulaminu i *Ustępie V* kończy się na *pkt 1*.

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Stosownie do art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Na mocy art. 24 ust. 2 pkt. 1 ww. ustawy za praktykę tego rodzaju uznaje się godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień

wzorców umowy, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Aby można było stwierdzić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów muszą kumulatywnie zostać spełnione następujące przesłanki:

- oceniane zachowanie musi być podejmowane przez podmiot będący przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- rozważana praktyka musi być bezprawna,
- praktyka taka musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów, w związku z czym dochodzi do naruszenia interesu publicznego.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (poz. 173, Nr 1807 z późn. zm.). W rozważanym przypadku podmiot, którego dotyczy niniejsze postępowanie, bez wątpienia posiada status przedsiębiorcy. Jest to spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, która podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego. Jej zachowania podlegają więc kontroli dokonywanej na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Bezprawność działań

Kolejną przesłanką, która musi zostać spełniona, aby było możliwe stwierdzenie naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jest bezprawność rozważanego zachowania. Jedno z działań zakazanych na gruncie niniejszego przepisu stanowi posługiwanie się w obrocie konsumenckim postanowieniami wzorców umów uznanymi za niedozwolone i wpisanymi do prowadzonego przez Prezesa Urzędu rejestru.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też nie. Wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479⁴³ Kodeksu postępowania cywilnego, od chwili wpisania do odpowiedniego rejestru, skutek także wobec osób trzecich. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej także SOKiK) wyrażonym w wyroku z dnia 25. 05. 2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych postanowień. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame. Trafność wyżej opisanego stanowiska potwierdził również Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13. 07. 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06). Pomimo, iż powyżej przywołane wyroki zapadły pod rządami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2000r., to orzecznictwo to należy uznać za aktualne także w obecnym stanie prawnym. Na gruncie obowiązującej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2007r. rozważana kwestia została uregulowana w analogiczny sposób, a zatem nie występują różnice, które nakazywałyby odejście od ustalonej linii orzecznictwa i w konsekwencji tego odmienną ocenę prawną badanego zagadnienia.

Przyjęcie zasady formalnej jawności niniejszego rejestru oznacza, że od chwili wpisania do niego określonego postanowienia zakazane jest stosowanie tożsamyh postanowień w obrocie konsumenckim i nikt nie może zasłaniać się nieznaną do dokonanych wpisów. Rejestr postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone jest prowadzony przez Prezesa Urzędu. W praktyce jest on powszechnie dostępny w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu.

Dodać należy, że zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ustawa ta reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów, jeżeli praktyki te wywołują lub mogą wywoływać skutki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dla stwierdzenia, że dana praktyka jest niezgodna z art. 24 ww. ustawy wystarczające jest więc wykazanie, że potencjalnie istniało zagrożenie naruszenia interesów konsumentów w skutek zastosowania określonego postanowienia w umowach z konsumentami w przypadku zaistnienia określonych okoliczności. W niniejszym przypadku przedsiębiorca zawarł kwestionowane regulacje w regulaminie wiążącym konsumentów będących jego kontrahentami.

Zarzut rozważany w ramach przedmiotowego postępowania dotyczy stosowania przez przedsiębiorcę w obrocie konsumenckim następującego postanowienia regulaminu, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone: *„Wniesione przez osoby szkolone opłaty za szkolenie nie podlegają zwrotowi. W wiarygodnych i udokumentowanych sytuacjach życiowych na pisemny wniosek uczestnika kursu dopuszcza się możliwość zwrotu kwoty za niewykorzystane godziny szkolenia po potrąceniu 50 zł kosztów manipulacyjnych. Wnioski i roszczenia rozpatrywane będą w okresie trwania kursu. W sytuacjach nadzwyczajnych i skomplikowanych życiowo dopuszcza się możliwość rozpatrzenia podania uczestnika kursu wniesionych nie później niż 1 miesiąc po zakończonym szkoleniu.”*

Klauzulę tę należy uznać za podobną do następujących postanowień wpisanych do rejestru odpowiednio pod numerami 172, 898, 1199 oraz 524:

- *„Uiszczone wpłaty nie podlegają zwrotowi za wyjątkiem sytuacji w których kurs nie dochodzi do skutku z winy CNJO TRANSLATOR”*, które zostało uznane za niedozwolone na mocy wyroku SOKiK z dnia 09. 09. 2004r. (sygn. akt XVII Amc 18/04),
- *„Opłaty za kurs nie podlegają zwrotom, za wyjątkiem przypadku opisanego w par. 4 pkt 3a”*, które zostało uznane za niedozwolone na mocy wyroku SOKiK z dnia 07. 08. 2006r. (sygn. akt XVII Amc 92/05),
- *„ Słuchacz ma prawo do zwrotu części opłaty za niewykorzystane zajęcia po potrąceniu opłaty rejestracyjnej oraz kary umownej stanowiącej równowartość 25% niewykorzystanej kwoty. Słuchacz rezygnujący z kursu w czasie jego trwania traci prawo do przyznanych rabatów”*, które zostało uznane za niedozwolone na mocy wyroku SOKiK z dnia 18. 05. 2006r. (sygn. akt XVII Amc 64/05),
- *„W przypadku niewykonania, bądź nienależytego wykonania umowy przez Organizatora, Klientowi przysługuje prawo do reklamacji złożonej na piśmie w terminie 7 dni od dnia zakończenia imprezy. Reklamacje wniesione do Organizatora po upływie 7 dni od dnia zakończenia imprezy zostaną uznane za bezskuteczne. Wszystkie reklamacje rozpatrywane będą w terminie do 1 miesiąca od dnia wpłynięcia do Organizatora”*, które zostało uznane za niedozwolone na mocy wyroku SOKiK z dnia 23. 05. 2005r. (sygn. akt XVII Amc 77/04),

Na gruncie rozważanego postanowienia pochodzącego z badanego regulaminu przedsiębiorca został uprawniony do zatrzymania, praktycznie w każdym przypadku, wniesionych opłat za szkolenie. Jednocześnie przedsiębiorca ogranicza czasowo możliwość wnoszenia roszczeń do okresu trwania kursu, a w nie określonych w regulaminie sytuacjach życiowych (w okresie 1

miesiąca od zakończenia szkolenia), po udokumentowaniu i uwiarygodnieniu, uczestnik kursu może po złożeniu pisemnego wniosku otrzymać zwrot kosztów za niewykorzystane godziny szkolenia po potrąceniu 50 zł kosztów manipulacyjnych. Zastrzeżenia budzi potrzeba dokumentowania i uwiarygodniania sytuacji w której uczestnik rezygnuje z kursu, podczas gdy te czynności i tak zależą od oceny ich wiarygodności przez przedsiębiorcę. Niedopuszczalną rzeczą jest potrącanie kosztów manipulacyjnych w przypadku gdy dojdzie do zwrotu opłaty za kurs. Stosownie do art. 494 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (Dz. U Nr 16, poz. 93 ze zm., zwanej dalej także Kc) strona, która odstępuje od umowy wzajemnej, obowiązana jest zwrócić drugiej stronie wszystko, co otrzymała od niej na mocy umowy oraz może żądać zwrotu tego, co sama świadczyła, jak i naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania. Zasady dotyczące rozliczeń finansowych pomiędzy kontrahentami na wypadek wypowiedzenia umowy o świadczenie usług normuje art. 746 Kc w zw. z art. 750 Kc. Na gruncie ww. przepisów za uzasadnione można przyjąć zachowanie przez przedsiębiorcę kwoty odpowiadającej części świadczeń już spełnionej. Pozostała część opłaty za szkolenie powinna być zwrócona. Zważyć trzeba, że to nie wyłącza możliwości dochodzenia od konsumenta odszkodowania. W niniejszym przypadku, identycznie jak w ww. postanowieniach wpisanych do rejestru, zastrzeżono, iż cała wpłacona kwota za szkolenie nie podlega zwrotowi a może to nastąpić w sytuacjach bliżej nieokreślonego udokumentowania i uwiarygodnienia. Na tej podstawie wszystkie przywołane postanowienia należało uznać za tożsame.

Wskazać trzeba, że niniejsze postanowienia naruszają art. 385¹ § 1 Kc, który stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Postanowienia te są niezgodne z art. 385³ pkt 2 Kc, który stanowi, że niedozwolone są postanowienia, które wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jak również niezgodne z art. 385³ pkt 12 Kc, który stanowi, że za niedozwolone uznaje się postanowienia wyłączające obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie niespełnione w całości lub części, jeżeli konsument rezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania, a także art. 385³ pkt 13 Kc, wedle którego za niedozwolone postanowienia uznaje się te, które przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedzają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

W tym stanie rzeczy należało stwierdzić, że przedsiębiorca dopuścił się stosowania klauzuli wpisanej do rejestru, tym samym stosował praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa Urzędu jest prowadzona w interesie publicznym. Działania oparte na przepisach niniejszej ustawy są zatem podejmowane w interesie publicznym, w celu ochrony interesów zbiorowości, a nie wprost poszczególnych, indywidualnych uczestników rynku. Naruszenie interesu publicznego stanowi bezwzględny warunek do uznania kompetencji Prezesa Urzędu do rozstrzygnięcia określonej sprawy. Interes publiczny zostaje naruszony wówczas, gdy oceniane działania godzą w interesy ogólnospołeczne i dotyczą szerokiego kręgu uczestników rynku i poprzez to powodują zaburzenia w jego prawidłowym funkcjonowaniu. Do naruszenia interesu

publicznego dochodzi, gdy skutki określonych działań mają charakter powszechny, dotyczą wszystkich potencjalnych podmiotów na danym rynku¹.

Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów zostało szeroko omówione przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10. 04. 2008r. (sygn. akt III SK 27/07). W uzasadnieniu Sąd Najwyższy podał, iż gramatyczna wykładnia tego pojęcia prowadzi do wniosku, że chodzi o zachowanie przedsiębiorcy, które godzi w interesy grupy osób stanowiących określony zbiór. Rezultaty tej wykładni modyfikuje zastrzeżenie, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma interesów indywidualnych. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przy konstruowaniu pojęcia „zbiorowego interesu konsumentów” nie można opierać się tylko i wyłącznie na tym, czy oceniana praktyka przedsiębiorcy skierowana jest do „nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów”. Wystarczające powinno być w jego ocenie ustalenie, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów), wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów, za pomocą wspólnego dla nich kryterium. Sąd Najwyższy orzekł też, że „praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest (...) takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy, w taki sposób, że potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy”.

W niniejszym przypadku doszło do naruszenia interesu publicznego. Oceniane zachowanie przedsiębiorcy dotyczy szerokiego kręgu najsłabszych uczestników rynku, jakimi są konsumenci. Dotyczy ono wszystkich tych osób, które są uczestnikami kursu nauki jazdy oraz wszystkich jego potencjalnych klientów. Rozważane działania należało więc uznać za naruszające zbiorowe interesy konsumentów. Działania te należało także uznać za zakazane prawem praktyki, gdyż były one podejmowane w sposób powtarzalny. Już z samej istoty regulaminu wynika to, że działania przedsiębiorcy wykorzystujący go są powtarzalne i dotyczą wszystkich przypadków.

Uwzględniając wszystkie ww. okoliczności niniejszej sprawy należało orzec, że przedsiębiorca dopuścił się naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zaniechanie

Stosownie do treści art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...), nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującą zaniechanie jej stosowania – o której mowa w art. 26 ustawy – jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania tej praktyki. W takim przypadku Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

W czasie trwania niniejszego postępowania przedsiębiorca poinformował o wprowadzeniu z dniem 01. 08. 2008r. zmian regulaminu poprzez wyeliminowanie z jego treści zakwestionowanego postanowienia tj *Ustępu V Postanowienie Końcowe pkt 2 bez wprowadzania w to miejsce innego postanowienia.*

Regulamin obowiązuje od 01.08. 2008 roku i dotyczy wszystkich konsumentów od tej daty z racji tego, że odrębne umowy z konsumentami na świadczone usługi nie są podpisywane.

Stąd należało orzec, jak w sentencji niniejszej decyzji.

---

¹ Konrad Kohutek w: „Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz”, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008r., strona 47

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Lublinie.

Otrzymuje:

1. Polski Związek Motorowy
Okręgowy Zespół Działalności Gospodarczej
Spółka z o.o.
ul. B. Prusa 8
20 – 064 Lublin

2. a/a